

F O T O N

Časopis Astronomskog društva „Leo Brenner“ - Mali Lošinj

160. ROĐENDAN LEA BRENNERA (SPIRIDIONA GOPČEVIĆA)

Spiridion Gopčević

BROJ: 2/ 2015 - GODIŠTE: II - ISSN: 1331-5765

FOTON

ISSN: 1331 - 5765
BROJ: 2 / 2015
GODIŠTE: II

Časopis Astronomskog društva "Leo Brenner"

SADRŽAJ

<i>Dorian Božičević</i> 160. rođendan Lea Brennera (Spiridiona Gopčevića)	3
<i>Fanny Manora Gopčević – Željko Andreić</i> Leo Brenner (Graf Spiridion Gopčević)	5
<i>Goran Ivanišević</i> Mala kronologija Brennerovog života	25

IMPRESSUM

Glavni urednik:

Dorian Božičević, mag. theol.

Recenzent:

Dorian Božičević, mag. theol.

Nakladnik:

Astronomsko društvo "Leo Brenner"

Tiskano uz financijsku potporu
Turističke zajednice Grada Malog Lošinja
i Primorsko-goranske županije

Leo Brenner (Spiridion Gopčević)
na početku svoje astronomske karijere

160. rođendan Lea Brennera (Spiridiona Gopčevića)

Dorian Božičević

Dragi čitatelji, Foton - Časopis astronomskog društva "Leo Brenner" u ovogodišnjem drugom broju donosi vam prijevod životopisa Lea Brennera (Spiridiona Gopčevića) koji je napisala njegova supruga Fanny Manora Gopčević i objavila u posljednjem broju Časopisa Zvezdarnice „Manora“ - Astronomische Rundschau (Band 11, br. 103, str. 50-64) te jednu malu kronologiju Brennerovog života.

Prigodno je da o 160. rođendanu Lea Brennera (Spiridiona Gopčevića) čitatelje upoznamo sa njegovim životom i radom iz pera njegove supruge.

Astronomische Rundschau

herausgegeben von der

Manora-Sternwarte in Lussinpiccolo (Oesterreich)

unter der Leitung ihres Directors

Leo Brenner.

Jährlich 10 Hefte mit zahlreichen Illustrationen und Tafeln.

Vor Einsendung von Manuscripten vorherige Anfrage erwünscht.

Bezugspreis: 14 K; dazu noch für Postversendung 20 h im Inland, 50 h nach Deutschland, 1 K nach dem Ausland, per Postanweisung «an das k. k. Postsparkassenamt (für die Astronomische Rundschau in Lussinpiccolo) Wien» zu senden. (Eventuell auch brieflich in Noten). Adresse möglichst deutlich schreiben! Begonnenes Abonnement verpflichtet zur Abnahme des ganzen Jahrganges. Einzelhe Hefte K 1,30.

Band XI. 1909. № 103.

Leo Brenner (Graf Spiridion Gopčević)

Fanny Manora Gopčević – Željko Andreić

Da je "Leo Brenner" astronomski pseudonim grofa Spiridiona Gopčevića, novost je za samo mali broj naših čitaoca. Gopčević (u daljnjem tekstu G.) je rođen 9. srpnja 1855. u palači Gopčević na Canalgrande u Trstu, gdje je njegov otac bio prvi austrijski brodovlasnik i veletrgovac. Ovdje možemo spomenuti da je porodica G. najstarija poznata porodica na svijetu, kako to dokazuje austrijski Adelsblatt "Der Salon" od 1. siječnja 1907. Ona naime po direktnoj muškoj liniji potiče od najstarijeg poznatog srpskog vladara Vojislava 1, koji je vladao oko 800. godine, a koji je pak možda potjecao od kralja Budimira Svetopleka, pod čijim su vodstvom srbi doselili na Balkan 636. godine. Među direktnim muškim predcima porodice nalazi se 9 srpskih i jedan dalmatinski kralj, jedan veliki knez od Crne Gore i Hercegovine, 4 vojvode od Trebinja i jedan vojvoda od Rascije; osim toga mnogi direktni preteci nosili su naslov "Grofovi od Orahovca" (najkasnije zapisano 1672.). 22. studenoga 1421. Venecijanci su u svoju Zlatnu knjigu upisali: "...plemenitom potomku starih srpskih kraljeva Urošu Gopčeviću" titulu "grofa" Republike i otada porodica nosi ovo prezime.

Pradjed Lea Brennera Krsto proslavio se kao zapovjednik Boko-Kotorske flote od 22 plovila, koja je kao saveznik Rusa sudjelovala u njihovim operacijama protiv Francuza u godinama 1806-7. Kao takav izvojevao je razne pobjede.

Njegov sin Spiridion je bio prvi, koji je austrijsku zastavu razvio u svim morima svijeta i 1848. bio u stanju, austrijskoj vladi ponuditi svojih 17 brodova sa 250 topova, a koji su tada, zbog prepada Venecijanaca, svedeni na 10 brodova sa 220 topova.¹ 1851. odbio je ponudu crnogorskog trona u korist svojega oca Danila. Za vrijeme krimskih ratova je zbog zaduživanja Ruske vlade izgubio više od 25 miliona kruna, zbog čega je poludio.

Slijedeći podaci o sinu Spiridionu (Leo Brenner) su djelomično preuzeti iz Meyer-ovih, Brockhaus-ovih, Pierer-ovih i Kuerschner-ovih "Conservations-Lexiken", iz "Quartlexicom", "Wer ist' s?", "Das geistige Wien", "Dichterlexicon", "Lexicon der deutschen Dichter und Prosaisten", "Literaturkalender", "Geografenkalender", "Welt" itd., ali su prošireni i poboljšani.

Gopčević-Brenner prvo je dobio klasično obrazovanje na Gimnasium zu Melk (gimnazija u Melk-u, op. prev.), a 1873. nakon smrti svoje majke bacio se prvenstveno na studije povijesti, etnografije, geografije, te na vojne i nutičke studije i nakon toga je savladao 35 jezika od kojih 13 govori tečno i piše, 9 potpuno razumije, a 13 je savladao samo radi putovanja. Nakon izbijanja pobune u Hercegovini (1875.) požurio je u Crnu Goru, da bi se u redovima pobunjenika borio protiv Turaka. Crnogorski knez je na početku mnogo očekivao od njega i postavio ga je za šefa bataljuna; isto tako ga je poslao u London, da izbori posudbu od 2 miliona guldena. Kad je

---

¹ vidi poglavlje "Das Projekt Gopčević" (p. 334-349) u "Geschichte der K. K. Kriegsmarine in den Jahren 1848-49" u izdanju Kriegsministerium-a K&K.

ta misija propala, iskoristili su to G. ovi rivali i zavidnici, da ga posvade sa knezom. Ovaj posljednji nije održao svoju riječ i G. je, time duboko pogođen, objavio svoje prvo djelo "Montenegro und die Montenegriner" (Leipzig 1877.), u kojem je kneza Nikolu i Centinjsku kamarilu bespoštedno napao. Ovo djelo ostavilo je u Njemačkoj značajan dojam, bilo je prevedeno na francuski (Pariz, 1877.), i skrenulo je opću pozornost na G.-ov spisateljski talent. Ohrabren time, objavio je u godinama 1877-79. trodijelnu povijest "Turco-montenegrischen Krieges von 1876.-1878.", u kojem kneza i kamarilu napada još žešće. Ovo djelo, koje je ukazalo na G. ovo dobro poznavanje vojnih vještina, dovelo je do poziva najuglednijih njemačkih stručnih vojnih časopisa za suradnju. Za jednog od njih ("Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine") napisao je jedno od svojih najcjenjenijih djela "Die französische Expedition nach Egypten 1789.-1801." (Berlin, 1880.-1881.), koji su Moltke i engleski ministar rata Childers proglasili za primjer prikaza vojne povijesti i najbolje postojeće djelo o nekoj ekspediciji uopće. O G.-ovim vojnim sposobnostima govore i brojni vojni radovi, koje je objavio u vojnim časopisima. Najistaknutiji njemački vojni pisac, pukovnik Wilhelm Rustow, želio se upoznati sa G.-om. Postao je njegov najbolji prijatelj i povjerio mu je, prije nego što se ustrijelio, objavljivanje svoje ostavštine. Otpor Rustove kćeri spriječio je ostvarivanje ove želje.

Sa posebnom voljom G. se posvetio nautičkim studijima i njegovi radovi iz tog područja doveli su do poznanstava i prijateljstava najpoznatijih stranih admirala. Među ostalim, njegova studija "Der grosse

Seekrieg von 1888s" (Dresden 1885.) izazvala je takvu pažnju, da je godine 1887. prevedena na engleski, a 1891. i na francuski jezik. U Engleskoj je pobudila javno mnijenje toliko da je admiralitet donio plan proširenja flote iz 1888. s kojim je jačina Engleske flote udvostručena.

Slično nenamjerno djelovanje postigao je G. preko svojeg opisa raspada sjevernoameričkih pomorskih snaga, koji je dao poticaj za modernizaciju američke flote, dok su francuzi G.-ove ideje o pobjeđivanju uz pomoć torpednih flota toliko prihvatili, da ih se još i danas pridržavaju, iako je G. nakon pojave brzih topova promijenio svoje mišljenje. Zato je G. prije nekoliko godina u "Deutschen Revue" napisao, da bi dobro razmislio, prije nego što bi napisao oba ta rada, da je slutio da će oni biti uzrokom mornaričkog ludila, koje je od tada zahvatilo sve narode. Uostalom G. je tek prije 3 godine u svojoj studiji "Welche Lehre hat unsere Marine aus dem letzten Seekrieg zu ziehen?" predložio tipove brodova čiji principi su već preuzeti od nekoliko pomorskih sila (I od savjeta koje je u osamdesetim godinama dao njemačkoj i austrijskoj mornarici, mnogi su kasnije uzeti u obzir i ostvareni.).

G.-ov drugi životopisac (Kasumović) je 1890. pisao: "Zadivljujuća G.-ova svestranost pokazuje se još više, kad pogledamo njegovo djelovanje kao pisca beletristike i političkih tekstova. Njegovi beletristički tekstovi su ili prožeti vrlo finim ironičnim humorom ili ozbiljni i dramatski. Većina časopisa je takve G.-ove radove objavljivala ili reproducirala. Njegovi politički tekstovi izlazili su u najvažnijim dnevnicima Austrije i Njemačke i često su, iako uglavnom anonimni, izazivali

velike senzacije. 1878. je objavio i brošuru "Die Türken und ihre Freunde", koja je u mjesec dana doživila tri izdanja, i koja je zatukla istrunulo osmanlijsko carstvo i njegove pobornike, ali je istovremeno na izdavača navukao mržnju svih turkofila i posebno turkofilne štampe.

Prije nego što opišemo G.-ova daljnja spisateljska postignuća, moramo opisati njegovo političko djelovanje, koje je usko povezano sa njegovim pisanjem.

Već 1876. je G. počeo razmjenjivati pisma sa Garibaldijem, da bi ga zainteresirao za pobunu u Hercegovini. Garibaldi je obećao svoju potporu i ponudio mu zapovjedništvo nad jednom talijanskom legijom. G. je to odbio zbog svojeg sukoba sa knezom Nikolom pa je grof Vivaldi Pasqua dobio to zapovjedništvo. Usprkos toga G. je nastavio raditi za Crnu Goru svim snagama. Kroz mnogobrojne članke zainteresirao je čitaoce za probleme Crne Gore. Isto je učinio osobnim utjecajem na utjecajne diplomate. Kroz anonimne savjete organizirao je misiju Bože Petrovića u Beč i time željeno zauzimanje Antivarisa za Crnu Goru. Slijedom toga je knez Nikola 1878. potražio približavanje i ponudio je G.-u preko Vrbice mjesto crnogorskog poslanika na europskim dvorovima. G. je to međutim odbio jer su uz zahtjev bili vezani neprihvatljivi zahtjevi. U istoj godini G. je upoznao Gladstone-a, koji je u "Nineteenth Century" o njemu pisao u vrlo umiljatom tonu, i odonda s njime ostao u pismenoj vezi.² Posljedica toga bila je, da se Gladstone nakon ulaska u vladu (1880.) odmah zauzeo za

---

² Pisma koja su izmjenjivali su objavljena u "Deutschen Revue", broju od kolovoza 1898.

Crnogorce i u njihovu korist organizirao "Naval Demonstration". Sam G. se uključio u albanski pokret.

Već 1877. je od "Deutschen Zeitung" dobio zadatak, da kao izvjestitelj prati Ruski ratni pohod, ali je kroz različite odnose bio spriječen da to prihvati. Tada, 1880. godine, sa veseljem je prihvatio ponudu "Wiener Allgemeinen Zeitung" da kao njihov izvjestitelj promatra albanski pokret. Odmah je stupio u kontakt sa Ligom i pokušao umanjiti njihovu mržnju protiv Crne Gore i navesti ih na udruživanje sa njom. Liga je prihvatila njegove savjete, posebno jer su G.-a podržavali Gladstone i Garibaldi. G. je razvio potpuni ratni plan, koji je sjajan dokaz njegovog oštroumnog vojnog i političkog razmišljanja, i ponudio se da vodi revoluciju. Radilo se samo o tome da se odredi dan napada jer je Liga otkrila G.-ovu narodnost i stavove pa je posumnjala u njega. Nakon što mu je Liga tri puta zaprijetila smrću, G. se osjetio primoranim da krene na tajni romantični bijeg. Rezultat te ekspedicije je G.-ovo najveće djelo: "Oberalbanien und seine Liga" (Leipzig 1881.), najbolje što o jednoj divljoj zemlji postoji, u koju se već 30 godina (Hahn) niti jedan znanstveno naobraženi Europljanin nije usudio zakoračiti. Nikakvo čudo da je djelo pobudilo veliki interes i da je izdavač od kritike proglašen drugim otkrivačem Albanije.

Primijetimo još da je G. bio taj, koji je Gladstone-a potaknuo na "Naval Demonstration" pred Ulcinjom, a što je dovelo do Crnogorskog preuzimanja grada.

Kad je početkom 1882. izbila pobuna u Bosni i Boki Kotorskoj, požurio je G. kao izvjestitelj "Wiener Allgemeinen Zeitung" na front, gdje ga nisu rado gledali

već zbog toga što je njegov rođak, knez Petar Gopčević (sa kojim zapravo nikad nije bio ni u kakvom kontaktu) bio vođa Boko-Kotorskih ustanika. Kad je još bespoštedno kritizirao vojne operacije dalmatinskog (carskog) upravitelja FZM. Jovanovića, osvetio se ovaj, tako da je G.-a prilikom objave zakona o izvanrednom stanju dao uhapsiti 3. ožujka u Dubrovniku. Kako tamo nije bilo zatvora za političke zatvorenike, bio je zatvoren u jednoj od ćelija za obične kriminalce, koja je bila samo pet koraka duga i dva široka, i na početku imala samo vreću sijena. Te ćelije potječu još od dubrovačke republike, pa se ne treba čuditi, da su vrata bila tako niska, da je čovjek morao kroz njih puziti četveronoške. Na početku je G. za hranu dobijao samo lošu rižu, dok nije uložio prigovor u protokol.

U međuvremenu su uloženi naponi, da se za G.-ovu možebitnu veleizdaju nađu dokazi, zbog čega je njegov stan u Beču dva puta pretražen. Jedino, što mu se moglo predbaciti, je bilo dopisivanje sa njegovim prijateljem i spasiocem, engleskim piscem A. J. Evansom, koji je zbog svojih izvještaja o stanju u okupiranim provincijama bio nepoželjan.

Jovanović je, da bi se osobno osvetio, želio G.-a odmah preko vojnog suda dati streljati. Posljednjim prijateljski raspoloženim osobama uspjelo je ipak da G. bude predan običnom sudu. Znajući da je Jovanovićeva namjera, da ga do kraja rata zadrži u istražnom zatvoru, da bi ga spriječio u daljnjim kritikama, prokrijumčario je G. iz zatvora pismo Gladstone-u, koje je preko engleskog konzula uručeno direktno caru. Posljedica je bila, da je car zatražio da se dokumenti pošalju u Beč, a kad je

njihov pregled potvrdio G.-ovu nevinost, telegrafski je naredio njegovo puštanje na slobodu.

Karakteristično je, da su predsjednik, sudac i državni tužilac 55 dana nakon što je G. pušten sami iznijeli utiske koje je G. na njih ostavio za vrijeme procesa. Predsjednik mu je čestitao što je izbjegao galge, sudac ga je plaćući zagrlio govoreći da mu je to najljepši dan u životu, a državni tužilac mu je, izražavajući svoje divljenje, prevideo sjajnu budućnost.

Tek što je pušten na slobodu, kaznio je one koji su iskoristili njegovu nemoć da ga ocrne. Nakon toga je u ime "Wiener Allg. Ztg." otputovao u Egipat, gdje je sa palube engleskog admiralskog broda doživio granatiranje Aleksandrije, i kasnije učestvovao u prvim borbama s Arapima, ali se zbog lošeg zdravlja morao povući prije odlučujuće bitke. Njegovi izvještaji izazvali su pozornost, a još je veću pozornost pobudio njegov opis događaja u Egiptu u "Unsere Zeit", kao i kritike engleskog ratnog pohoda u jednom švicarskom vojnom časopisu. G je naime, bio onaj koji je kroz svoj izvještaj koji je poslao Gladstone-u, doveo do povećanja engleske vojne sile sa 22 000 na 40 000 vojnika.

Početakom 1884. želio se upustiti u avanturistički pothvat sa ciljem da intervjuira Mahdija koji je tada prijetio Egiptu. U zadnjem trenu je taj pokušaj propao zbog kolebanja izdavača "New York Herald"-a Gordona Benneta, koji je vjerovao da je nemoguće da G. preživi taj pokušaj, što bi naravno rezultiralo velikim financijskim gubicima zbog neuspjele misije. Slatin paša (čije spašavanje je bila uglavnom G.-ova ideja) mu je međutim

bio zahvalan i nakon svojeg oslobađanja mu je kao prvome pisao i poslao svoju sliku iz zatočeništva.

Kad je u jesen 1884. Gladstone odlučio krenuti na ratni pohod protiv Kalifa, dobio je G. od "Daily News" zadaću da kao njihov izvjestitelj prati englesku vojsku. G. je bio spreman na to, ako bi Roberts bio zapovjednik tog pohoda, kako je to objasnio u jednom pismu Gladstone-u. Kako je međutim ovaj odgovorio da se ne priliči već imenovanog Wolselej-a micati sa tog položaja, odrekao se G. sumnjivog zadovoljstva da prati vojsku koju vodi jedan tako nesposoban general i bio je potpuno u pravu jer je Wolesley izazvao jadan fijasko a 4 vojna izvjestitelja su poginula u tom pohodu.

Kad je u proljeće 1885. bio na vidiku Englesko-Ruski rat, objavio je G. u "Jahrbüchern fuer die deutsche Armee" jednu studiju, u kojoj je do u detalje pokazao, da i kako bi rusima bilo moguće u dvije godine osvojiti Indiju. Ovaj zapaženi rad imao je dvije posljedice: Engleska je postala miroljubiva i popustljiva a "Berliner Tagesblatt" se požurio da G.-a u slučaju rata angažira kao vojnog izvjestitelja. Kako je u Afganistanu došlo do dogovora, G.-ova nastojanja da kao vojni izvjestitelj za "Wiener Allg. Zeitung" bude poslan u Tonking (danas sjeverni Vijetnam, op. prev.) i Kinu su propala zbog velikih troškova, pa je G. vjerovao da može otići na putovanje u Palestinu, kada je na Dunavu čuo za državni udar u Philippopelu (danas Plovdiv, Bugarska, op. prev.) i kad je od "Berliner Tagesblatt"-a dobio telegrafski zahtjev da ode u Bugarsku, što je i učinio. Vrlo brzo je stekao određeni utjecaj kod grofa Aleksandra, nekoliko je puta savjetovao prvog ministra Karavelova i na kraju je postao

član ministrovog savjeta i ratnog savjeta. Uzalud je sve molio da spriječe rat sa Srbijom³ jer je živio u zabludi da je Makedonija naseljena Bugarima i da je rat od strane Srbije nepravedan. Zato je sudjelovao u svim operacijama protiv Srbije, gdje je šest puta bio u bitkama i više puta u ozbiljnoj opasnosti. Uz dr. Chytil-a bio je jedini svjedok Pirejskog užasa⁴ zbog kojeg je i došao u sukob sa grofom Aleksandrom i Bugarima, jer je zahtijevao strogo kažnjavanje krivaca.

Na kraju je izmučen napustio Bugarsku i objavio svoj senzacionalni rad "Bulgarien und Ostrumeniens" (Leipzig, 1886.; 2. izdanje, 1889.), koje prvo opisuje stvarna događanja u Bugarskoj između 1878. i 1886., ali koje je i na izdavača navuklo mržnju bugarofilne štampe podmićene od strane Battenbergera.

Nečuvvena agresivnost sa kojom je G. napao grofove Aleksandra i vodeće ličnosti Bugarske i koja je otkrila skandalozne događaje, ostavili su na kralja Milana takav utisak da je dao nalog da se G.-a pod svaku cijenu pridobije za srpsku stranu. Nakon različitih pregovora, koji su propadali zbog G.-ovog otpora gubitku vlastite samostalnosti, došlo je konačno do dogovora prema kojemu će G. stupiti u srpsku državnu službu. Dan mu je izbor, ili da kao potpukovnik sa brzom promidžbom u pukovnika pristupi generalštabu, ili da postane generalni

---

³ Iz tog razloga je pokrenuo grofove da pošalju pismo kralju Milanu, koje je sadržavalo prijedloge, koje je G. sastavio u cilju izbjegavanja rata i zajedničkog nastupa prema Turskoj.

⁴ Za vrijeme toga izveo je svoje peto spašavanje života, pri čemu je sedamdesetorici bugarskih razbojnika, koji su upravo ubili više stanovnika, u životnoj opasnosti oteo zadnju žrtvu.

konzul, ili da kao prvi šef odjela pristupi ministarstvu vanjskih poslova, ili da se obrazuje za poslanika. Na želju svoje supruge odlučio se G. za ovo zadnje, zbog čega je prvo došao u Berlin kao ataše u srpskom poslanstvu, a godinu dana kasnije prešao je u Beč.

Iako je G. bio član Fortschrittspartei (njemačka politička stranka naprednih i liberalnih nazora, op. prev.) koja je bila naklonjena Austriji, liberali i radikalne vlade koje su se izmjenjivale od 1887., nisu se usudili otpustiti G.-a, jer su ga se bojali. Ionako je G. izbjegavao da kao poslanik sklapa uža poznanstva sa ljudima čiji se politički ciljevi nisu slagali sa njegovim ciljevima. Zbog toga je i otklonio mogućnost da s njima sjedi u ministarskom savjetu. Naime, nakon što je početkom 1888. objavljen prvi dio njegovog monumentalnog rada "Serbien und die Serbs", predložio mu je jedan bugarski imenom Petrov da putovanjem ustanovi odnose među narodima stare Srbije (arhaični naziv za Kosovo i Metohiju, op. prev.) i Makedonije. Kao posljedica toga proputovali su obojica ujesen te zemlje i pri tome došli do iznenađujućih otkrića o etnografiji tih zemalja. G. je iznio svoja otkrića i doživljava u preraskošnom radu "Makedonien und Altserbiens" (Beč 1889.), koji je podigao mnogo prašine i koji je objavljen i u srpskom prijevodu.⁵ G. je nepobitno dokazao, da su tamošnji navodni "bugari" zapravo srbi i da je isto tako veći dio sjevernih Albanaca srpskih korijena.

---

⁵ Priložena etnografska karta na 5 listova (1:300000) u 15-bojnom tisku bila je izrađena od strane k. k. Militär geographischen Institut-a, kojem je G. već ranije dao nekoliko tisuća poboljšanja generalštab karata Albanije i Crne gore.

Iskustva prikupljena u Makedoniji potakla su G.-a da kralju Milanu pošalje memorandum, u kojem opisuje kako se bugarskoj propagandi u Makedoniji može uspješno suprotstaviti. U tu svrhu je htio osobno preuzeti opasni položaj generalkonzula u Skopju (u čijoj je blizini konzul Manojlović bio ubijen), ali taj zahtjev je odbijen.

Oneraspoložen ravnodušnošću radikalne vlade istupio je početkom 1890. iz srpske službe. U godinama 1894. i 1895. za vrijeme promjene vlasti ponuđene su mu ministarske pozicije koje bi mu omogućile provedbu njegovih prijašnjih planova. No u to vrijeme je on već bio toliko zakupljen opažanjima Marsa i Venere da ga politika više nije zanimala pa je te položaje odbio.⁶

Uspjeh časopisa "Die Welt" kojeg je osnovao krajem 1889. potaknuo je G.-a da kupi jedne dnevne novine, koje su bile odlično uređivane (što priznaju i njegovi protivnici), ali je zbog prekršenog obećanja grofa Taaffeja propao jer mu je oduzeta maloprodaja. Dodatno su dva lupeška urednika skovala paklensku zavjeru: jedan, da se osveti zbog otkaza, a drugi da bi se prijeverom dokopao časopisa. Oklevetali su G.-a da je navodno uvrijedio jednu nadvojvotkinju, što je u tadašnjoj ozloglašenoj praksi notornog pravnog ubojice Holzinger-a (istoga, koji je samoubojstvom izbjegao osudu zbog vlastitih zločina) za posljedicu imalo da je G.

---

⁶ Prof. dr. L. Weinek, jedini kojeg je G. tada izvijestio o tim ponudama, podupro ga je u njegovom zaključku, pišući 3. siječnja 1895: "Mogao bih samo žaliti, kad biste astronomiji, u kojoj ste već toliko izvrsnoga postigli, sada okrenuli leđa. Iskreno nema ničeg lošega u tituli ekselencije. Ali prava zadovoljstva ne nalaze se na području politike nego u područjima znanstvenih istraživanja."

uhapšen. Njegovoj ženi ipak je uspjelo razotkriti nitkove (jedan je žurno napustio Austriju a drugi je dobio 4 mjeseca zatvora) i osloboditi svojeg muža. Kako je on bio teško bolestan i kako ne bi preživio boravak u istražnom zatvoru, a kako je s druge strane optužnica već bila podignuta, Car je morao osobno intervenirati, tako da je - potpuno neuobičajeno (Tek treći puta u 42 godine!) upotrijebio svoje izvanredne ovlasti.

Teške bolesti, koje je G. tada dobivao jednu za drugom, i koje bi ga odvele u grob, navele su ga da se preseli u Cilli (staro ime za Celje, op.prev.), gdje mu je njegova žena, da ga navede na druge misli, kupila jedan troinčni teleskop, jer se stalno žalio, da nikad nije imao vremena, baviti se astronomijom koja ga je zanimala još od djetinjstva. Sa žarom sa kojim se bacao na sve što ga je zanimalo, bacio se G. sada na proučavanje astronomije, tako što je pribavio nekoliko stotina djela koja je kroz dvije godine svakodnevno poučavao 8-10 sati. Kako mu troinčni teleskop nije bio dovoljan, dogovorena je nabavka sedaminčnog teleskopa i zvjezdarnica je premještena na Lošinj. Što je on tamo na Zvjezdarnici Manora postigao, ne može se bolje i kraće sabrati od riječi američkog astronoma Schmidler-a, koji je napisao:

"Kad shvatimo, koliko je sedaminčni ekvatorijal zvjezdarnice Manora malen u usporedbi sa današnjim divovskim instrumentima, moramo se to više diviti, kad vidimo što je direktor Brenner usprkos toga u zadnjih 13 godina postigao. Može sa sigurnošću reći da praktički sve, što o svojstvima planeta znamo, možemo zahvaliti lošinjskim opažanjima. Brenner je kao prvi otkrio pravi period rotacije Merkura od 33 i 1/4 sata, Venere od oko

24 sata, Urana od 8 i 1/4 sata; isto je tako dokazao da su prethodne vrijednosti perioda rotacije Jupitera i Saturna krive i točnije odredio njihove vrijednosti. Na Merkuru je otkrio polarne kape, povremenu vidljivost i svjetlucanje njegove noćne strane i aureolu oko njega; kod Venere je učinio ista otkrića i uz to odredio pravi položaj njene osi; na Marsu je otkrio dva puta više novih objekata nego svi njegovi prethodnici zajedno - uključujući i poznatog Schiaparellija! - zbog čega je njegova velika karta površine Marsa jedinstvena u svijetu. Uz to je pokazao nevjerojatnost prijašnjih hipoteza o Marsu i objasnio kanale na najprirodniji način. Na Jupiteru je otkrio na tisuće mrlja, kao i čudna događanja, zbog čega je i Bečka kraljevska akademija znanosti ta opažanja uz velike troškove objavila u 3 sveska, kao što je ranije Berlinska kraljevska akademija znanosti objavila njegova opažanja Marsa. Na Saturnu je otkrio mnogo stotina mrlja i tri nove pukotine u prstenima, od kojih je jedna nazvana po njemu, a druga po vlasnici Zvezdarnice Manora.⁷ Kod Urana je odredio položaj njegove osi i period rotacije. Kod Mjeseca je udvostručio broj do tada poznatih rillae (doline, jarci, op. prev.) i uz to otkrio još 1000 drugih objekata, od kojih jedan trokut kratera nosi njegovo ime. Na Suncu je napravio mnoštvo zanimljivih opažanja o kojima je nedavno izvijestio u "Astron. Rundschau". Njegova mjerenja dvojnih zvijezda su jednako točna kao i ona napravljena najvećim instrumentima. Izmjerio je čak i Siriusovog pratioca, koji je osim lošinjskim teleskopom, bio vidljiv samo Lick-ovim refraktorom, dakle najvećim teleskopom svijeta! Njegova mikrometerska mjerenja

---

⁷ Jer sam ih ja zapravo prva otkrila.

planeta izazvala su zbog svoje točnosti divljenje Schiaparellija. Uspjelo mu je ne samo dokazati spljoštenost Jupiterovih mjeseca koju je pretpostavio Pickering, nego ih i mikrometarski izmjeriti. Otkrio je nadalje, da zodijakalno svjetlo zajedno sa Gegenscheinom tvori jednu cjelinu i postavio je teorije o svakoj tajanstvenoj pojavi, koje ih najjednostavnije objašnjavaju. Ukratko, naš veliki Keeler nije rekao previše, kad je izjavio, da Brenner u jednoj godini napravi više nego deset drugih zvjezdarnica u deset godina.⁸ Zbog toga ne

---

⁸ Lick-ova zvjezdarnica
Kalifornijsko sveučilište
Mount Hamilton 17. ožujka 1900.

Gospodin Leo Brenner, Zvjezdarnica Manora, Mali Lošinj,

Dragi Gospodine,

Primite moje iskrene zahvale za zbirku Vaših vrlo zanimljivih publikacija koju ste mi poslali. Što se Vaših lijepih radova tiče, oni su jednostavno zadivljujući! Riječi nisu dovoljne da izraze divljenje, koje prema njima osjećam, za vaše raskošne crteže planeta i karte, koje nadilaze sve do sada objavljene karte ove vrste! Vaši radovi o planetima će za sve opažače Jupitera, Marsa, Venere, Saturna, Merkura i Urana biti od neprocjenjive vrijednosti. Molim Vas da prihvatite moje iskrene želje za postizanjem sjajnih rezultata, koje će u literaturi o gore navedenim planetima obilježiti epohu. Isto tako Vam se moram zahvaliti na vrlo zanimljivim godišnjim izvještajima, koji iznose sjajna postignuća. Čini se da Vi postizete u jednoj godini više nego mnoge druge zvjezdarnice u deset (godina)! Teško nam je odlučiti čemu se moramo više diviti: Vašoj velikoj spretnosti i marljivosti u opažanju planeta, Vašem veličanstvenom teleskopu, Vašem čistom nebu i dobrom zraku ili Vašem zadivljujućem vidu! Zato se iskreno nadam, da nećete biti prisiljeni, odustati od astronomije, i da Zvjezdarnica Manora, koju ste preko vaših čudesnih radova učinili toliko slavnom, neće prestati postojati. Bit će nam zadovoljstvo, za Vas u Americi učiniti, što možemo, da ukažemo koliko mnogo cijenimo doprinos Vaših odličnih radova našoj znanosti. Sigurno bi neka od naših većih zvjezdarnica bila vrlo sretna, kad bi

možemo vjerovati, da se jedan tako uspješan astronom želi povući sa pozornice svoje slave i da će njegova poznata zvjezdarnica prestati postojati. Bude li to zaista tako, mogu mu samo poželjati, da on kao opažač, i njegov neusporedivi teleskop kao alat daljnjih otkrića u našim državama nađu novi dom."

Nakon što je mu je klika (koju je vješto obilježio u A.R. br. 48) pokvarila užitak opažanja, G se opet više počeo baviti drugim stvarima. Uz njegovu svestranost (on je kao astronom, političar, etnograf, geograf, povjesničar, vojni i pomorski pisac, nacionalni ekonomist, beletrist, feljtonist, esejist, lingvist, dramatičar, putopisac i orijentalist veći stručnjak od mnogih drugih) bilo mu je lako prebaciti se u drugo područje. 1903. potaknuo je osnivanje jedne udruge austrijske flote, ali je njegova ideja od onih, koji su je proveli, toliko osakaćena, da je od svega ostao samo totalni promašaj (u originalu: pobačaj). Kad su to uvidjeli, i kad su G.-a dva puta molili da se žurno učlani u vegetirajuće društvo, on je to ponosno odbio.

---

pridobila Vaše opažачke sposobnosti; mi ćemo stalno smatrati čašću, u Americi Vam osigurati onaj visoki položaj, koji Vi kao izvrstan profesionalni astronom i neusporedivi opažač potpuno zaslužujete. Barem ja bih velikom čašću i zadovoljstvom smatrao Vaše povezivanje sa nama u astronomskom radu.

Budite sigurni, da jedino, čemu se nadam najviše od svega, je objavljivanje Vaših zadivljujućih opažanja i crteža, koji su uvijek tako zanimljivi i dragocjeni.

Ja sam, moj dragi gospodine, pun poštovanja!

Vaš
James E. Keeler
20

Druge političke ideje, koje trenutno nisu mogle biti izrečene, ispunile su slijedeće godine. 1906. je sa svojim kalifornijskim rođacima dogovorio osnivanje jednog velikog austrijskog parobrodnog društva sa kapitalom od 250 miliona kruna. Bezobračina ministra Fort-a potakla je G.-a da početkom 1907. u brošuri "Pomorska plovidba Gopčevoć" javnosti iznese cijelu priču. Interpelacija dalmatinskih zastupnika, koja bi za posljedicu imala pad ministra, spriječena je tako da je vlada - dva sata nakon što su svi zastupnici dobili brošuru - obećala dalmatinskim zastupnicima da će, ako budu šutjeli i tako prihvatili ugovor sa Lyod-om, provesti aktivnosti koje je G. preporučio za Dalmaciju. Tako su kratkovidni zastupnici prodali svoju domovinu. Da bi ovaj posao proveo do kraja, G. je prihvatio već drugu ponudu Bokeljana za kandidaturu za državni savjet. Kad je u maju 1907. došao u Boku Kotorsku, njegovo putovanje je bilo jednako trijumfalnom pohodu, jer je svugdje bio dočekivan sa klicanjem i priman kao budući spasitelj Dalmacije. Lako je izračunati, da bi G. na izborima dobio 8000, a njegov žurno postavljeni protukandidat najviše 300 glasova. Da bi stoga za vladu neugodne izbore spriječio, u Boku je prvo otputovao ministar Fort (gdje su ga tako loše dočekali, da se odmah vratio natrag) i tada su započele određene vladine igre, koje svijet i inače poznaje iz galicijskih izbora. Tako je uspjelo, da je protivnik bio izabran sa malom većinom. Protest, koji je G. uputio zastupničkom domu, i koji je dijelio u tiskanom obliku, je klasični primjer, što je sve moguće pod zaštitom vlade. G. je bez ikakve zadržke optužio neke zastupnike

imenom i prezimenom da su ukrali na stotine glasačkih listića, falsificirali ih i netragom uklonili, previdjeli sve nezakonitosti koje su G.-ovi protivnici napravili i okoristili se situacijom. Da te optužbe nisu bile istinite, državno bi odvjetništvo sigurno diglo optužnicu protiv G.-a. Ali, kako je sve to bilo istinito, sve je zataškano, ali i propušteno je da se optužene zastupnike disciplinski kazni, kako je to G. tražio. Da bi pak izbjegli poništavanje izbora, poslužili su se drugim sredstvom. G. je naime od 323 zastupnika koji su bili zgroženi skandaloznim izborima, tražio obećanje, da će glasati za poništenje izbora. Da bi tu većinu pretvorili u manjinu, iskorišten je ulazak dva kršćansko-socijalna ministra u vladu, da bi se kršćanske socijaliste navelo na kršenje tog obećanja.

Kratkovidnost vlade bila je utoliko veća, što joj je G. usprkos gorkim iskustvima ostao lojalan. Ne samo da je spriječio osnivanje brodarskog društva pod američkom zastavom, jer bi u tom slučaju Dalmacija (odn. austrijska trgovačka mornarica) bila uništena, nego je i odbio protuautrijske prijedloge grofa Nikole, koji se želio s njime pomiriti i u tu svrhu je kroz nove rodbinske veze želio vezati obje porodice.⁹ G. je to mogao odbiti s lakoćom, jer njegova kćer Draga nije pokazivala nikakvu želju, da bude princeza.

Od 1872. do danas je G. proputovao sve zemlje Europe i Sjeverne Afrike (uključujući Azore), Sibir, Malu Aziju, Siriju (do Palmire), Arabiju, Palestinu, Kanadu, veći dio Sjedinjenih država i Meksiko. Sve u svemu

---

⁹ Grofica Darinka od Crne Gore je bila njegova sestrična.

prešao je 240 000 km, uključujući preko 400 plovidbi po 29 mora.¹⁰

Nabrojiti njegova pisana djela je ovdje nemoguće. Njegov pisani opus obuhvaća naime 86 radova i brošura na više jezika i pod različitim imenima (pseudonimima), a osim toga je već prije 4 godine, povodom njegovog 30-godišnjeg spisateljskog jubileja nabrojano 8360 priloga u 776 novina (uključujući 4427 ponovnih tiskanja i 3933 prvih objavljivanja) od kojih su 523 veća i 1031 manja teksta u 45 znanstvenih časopisa, 159 veća i 24 manja teksta u 11 vojnih i pomorskih časopisa, 249 veća i 49 manja teksta u beletrističkim časopisima, a ti su se brojevi naravno u zadnje četiri godine još povećali. Popise većih radova čitalac može naći ili u "Literaturkalender"-u ili u prvim dijelovima "Wer ist' s" (tko je..., op. prev.). Kao "Brenner" je za astronome amatere napisao "Handbuch", "Beobachtungsobjekte" i "Vademecum" (2. izdanje), za laike "Spaziergänge" i "Neue Spaziergänge durch das Himmelszelt", kao i "Die Bewohnbarkeit der Welten", koji su svi primljeni sa oduševljenjem. Uz to možemo otkriti

---

¹⁰ Na tim mnogim putovanjima, u 5 vojnih pohoda i 4 duela G. je naravno bezbroj puta bio u životnoj opasnosti - sigurno preko 60 puta! - i čovjek gotovo da dolazi do fatalističkih ideja, kad pogleda, iz kakvih očajnih situacija ga je njegova sretna zvijezda izbavila. Više od dva tuceta puta pao je u razbojničke ili ubojite ruke, skoro isto toliko puta je nastrijeljen, više puta ugrožen od elemenata (elementarnih nepogoda, op. prev.), uvijek je izbjegao postavljene zamke a istu sreću imala je i njegova supruga u sedam slučajeva, kad je bila u njegovoj pratnji. Čudnovato se još povećava, kad čujemo, da je G. opetovano izbjegao željezničke i pomorske nesreće, koje su uvijek pogadale prethodni ili slijedeći vlak ili parobrod. Isto tako su izbjegli jedno trovanje. U srednjem vijeku bi ih ljudi smatrali zaštićenima (u originalu neprobojima, op. prev.) od noža ili kugle.

da G. posjeduje 6 odlikovanja, jednu zvijezdu, jedan križ časti i tri medalje.

Za vrijeme života je G. naravno upoznao stotine najpoznatijih ličnosti iz svih djelatnosti i zemalja ili je se s njima dopisivao. Već 1884. oporučno je ostavio izbor pisama koja izražavaju mišljenja preko stotinu poznatih osoba za (posthumno op. prev.) objavljivanje. Od tada se njihov broj učetverostručio.¹¹

Mnogi su ostali njegovi prisni prijatelji, mnogi su postali njegovi neprijatelji - ali on je u jednom svojem radu sa Frusberg-om napisao: "mnogo neprijatelja, mnogo časti!", i stalno je djelovao u skladu sa ovim motom. Uvijek je spreman žrtvovati se za svoje prijatelje, a neprijatelje će uvijek sasjeci "jataganom". Tako je naime pisac G. v. Gyurković po njegovoj oštrini nazvao G.-ovo pero. Članovi klike mogu o tome također otpjevati pjesmicu. Većina čitaoca moći će ipak našeg urednika u odlasku zadržati u dobrom sjećanju.

Manora

---

¹¹ Među njima se na primjer nalaze državnici Bismarck, Grof Hatzfeld, Caprivi, Gladstone, Grof Gorčakov, Grof Lobanov, Gambetta, Deleassè, Deerais, Sella, Castelar, Roosevelt, Lord Eliot, John Bright itd.

Mala kronologija Brennerovog života

Goran Ivanišević

- 9. srpnja 1855. - u Trstu je rođen Spiridion Gopčević, od oca Spiridiona (1807.-1861.) podrijetlom iz Boke Kotorske i majke Louise Ehmanna (?-1872.).
- 1861.-1865. - polazio St. Anna - Jesuitschule u Beču.
- 1865.-1869. - polazio Stiftsgymnasium u Melku u Donjoj Austriji - odličan učenik.
- 1873. - započeo studij u Beču.
- 1874. - upisao konzervatorij u Beču (pjevanje i glasovir) - pohađao godinu dana.
- 1877. - Gopčević S., Montenegro und die Montenegriner. Leipzig: Fries. 1877: X+194 str.
- 1877. - Gopčević S. Le Monténégro et les Monténégrins. Paris. 1877.
- 1877.-1879. - Gopčević S. Der turco-montenegrinische Krieg. Band 1-3. Wien: Seidel. 1877.-1879.
- 1878. - Gopčević S. Die Türken und ihre Freunde. Wien: Eigenverlag. 1878: IV+93 str.
- 1881. - Gopčević S. Oberalbanien und seine Liga. Leipzig: Duncker&Humblot. 1881: XX+586 str.
- 1881. - Gopčević S. Gornja Albanija i njena liga. Standort: Nacionalna biblioteka Beograd. Novi Sad. 1881.
- 1882. - Spiridionu rođen predbračni sin Spiridion u vezi s Franciskom Praskowitz.

- 1886. - Spiridion u Beču oženio dvadesetšestogodišnju Francisku Praskowitz iz Moravske, kći apotekara Eduarda Praskowitza.
- 1886. - Gopčević S. Bulgarien und Ostrumelien. Leipzig: Elischer. 1886:XVII+616 str.
- 1886.-1887. - ataše Kraljevine Srbije u Berlinu.
- 1887.-1890. - ataše Kraljevine Srbije u Beču.
- 1887. - Gopčević S. Beiträge zur neueren Kriegsgeschichte der Balkan-Halbinsel. Kriegsgeschichtliche Studien 2. Reihe. Leipzig: Elischer. 1887:245 str.
- 1887. - Gopčević S. Studien über ausereuropäische Kriege jüngster Zeit. Kriegsgeschichtliche Studien 2. Reihe. Leipzig: Elischer. 1887:XI+388 str.
- 1887. - Gopčević S. The Conquest of Britain in 1888 and the sea-fights and battles that lead to it. Prevedo F.H.E. Crowe (Standort: British Museum). Portsmouth: Griffin. 1887:54 str.
- 1888. - Gopčević S. Serbien und Serben. Leipzig: Elischer. 1888:VIII+492 str.
- 1889. - Gopčević S. Makedonien und Alt-Serbien. Wien: Seidel. 1889:VIII+521 str.
- 1890. - Gopčević S. Stara Srbija i Makedonija. Prevod Milan Kasumović (Standort: Nacionalna biblioteka Beograd). Beograd: Dimitrijević. 1890:XV+364+XII str.
- 1890. - Gopčević S. Die Wahrheit über Makedonien - Antwort auf die Hron'sche Schmähschrift "Das Volksthum der Slaven Makedoniens". Wien: Seidel. 1890:47 str.

- 1890. - Gopčević S. Istina o Makedoniji. Beograd. 1890: 56 str.
- 1891. - Gopčević S. Comment la France conquiert l'Angleterre en 1988. Preveo H. Buchhard (Standort: British Museum). Paris: Lavauzelle, 1891:1-81.
- 1892. - (Gopčević S.) Großer Illustrierter Führer durch Spanien, Portugal und Marokko. 2. Auflage. Wien: A Hartlebens Verlag. 1892:XVI+510 str., 49 mapa
- 1893. - U potrazi za najboljim mjestom za zvjezdarnicu obišao niz gradova: Goricu, Trst, Pulu, Opatiju, Rijeku, Split, Vis, Hvar, Dubrovnik, Herceg Novi i Mali Lošinj.
- 18. rujna 1893. - došao u Mali Lošinj sa suprugom
- 1893.-1909. - astronomski djelovao u Malom Lošinju pod pseudonimom Leo Brenner
- 21. veljače 1894. - postavljen glavni dalekozor Zvjezdarnice Manora (refraktor firme "Reinfelder i Hertel" iz Münchena otvora 178 mm, žarišne daljine 2680 mm; paralaktička montaža refraktora, očitavanje deklinacije $\frac{1}{4}$ lučne minute, rektascenzije jedna sekunda; 18 okulara, povećanje 30 do 830; helioskopska prizma za promatranje Sunca; zvjezdani spektroskop; fotografska kamera; nitni mikrometar marke "Negus"; tražioc promjera objektiva 8.1 cm, žarišne daljine 65 cm, povećanja od 12 do 198 mm; unutrašnjost mikrometra; ura njihalica marke "Riefler").
- 9. svibnja 1894. - započela redovita opažanja na Zvjezdarnici Manora sa 7-inčnim (178 mm)

refraktorom (Mjesec, planeti, Sunce, meteori, bolidi, kometi, zodiacalno svijetlo, dvojne zvijezde, zvijezde stajačice, maglice, zvjezdani skupovi).

- 1894.-1909. astronomska knjižnica započela sa 416 svezaka, povećala se deset puta. 1909. astronomska knjižnica broji više od 4000 knjiga.
- 1896. - Gopčević S. Bugarska i Istočna Rumelija. Beograd. 1896.
- 1898. - Brenner L. Spaziergänge durch das Himmelszelt - Astronomische Plaudereien mit besonderer Berücksichtigung der letzten Jahre. Leipzig: Eduard H. Mayer. 1898:VIII+399 str.
- 1898. - Brenner L. Handbuch für Amateur-Astronomen. Leipzig: Eduard H. Mayer. 1898:VIII+186 str.
- 28. svibnja 1900. - promatrao sa suprugom Manorom pomrčinu Sunca u Alžiru. (AR 1900;2(17):201-207.)
- 1902. - Brenner L. Beobachtungs-Objekte für Amateur-Astronomen, von dem Verfasser des "Handbuch für Amateur-Astronomen" und der "Spaziergänge durch das Himmelszelt". Leipzig: Eduard Heinrich Mayer Verlagsbuch-handlung. 1902:VIII+192 str.
- 1903. - Brenner L. Neue Spaziergänge durch das Himmelszelt - Astronomische Plaudereien mit besonderer Berücksichtigung der Entdeckungen der letzten Jahre. Berlin: Paetel. 1903:VII+352 str.

- 1905. - Brenner L. Vademecum für Amateur-Astronomen. Lussinpicolo: Verlag der Astronomische Rundschau. 1905.
- 1905. - Brenner L. Die Bewohnbarkeit der Welten. Berlin/Leipzig: Herman Hilger Verlag. 1905.
- 1906. - Brenner L. Vademecum für Amateur-Astronomen. 2. Auflage. Lussinpicolo: Verlag der Astronomische Rundschau. 1906.
- 1912. - Spiridion Gopčević u San Franciscu napisao glazbu za dvije opere "The Paris september Days" i "The life saver"1914.
- 1913. - USA. Aus dem Dollarlande; Sitten, Zustände und Einrichtungen der Vereinigten Staaten. 1913.
- 1914. - Gopčević S. Das Fürstentum Albanien - seine Verganheit, ethnographischen Verhältnisse, politische Lage und Aussichten für die Zukunft. (Kneževina Albanija ...). 1. und 2. Auflage. Veröffentlichungen des Allgemeinen Vvereins für Deutsche Literatur. Sbteilung 38, Reihe 4. Berlin: Paetel. 1914:356 str.
- 1914. - Gopčević S. Geschichte von Montenegro und Albanien. (Opis Crne Gore i Albanije). Gotha: Perthes. 1914:XVI+462 str.
- 1915. - Aus dem Lande der unbegrenzten Heuchelei. Englische Zustände. 1915.
- 1916. - Gopčević S. Rusland und Serbien von 1804-1915 - nach Urkunden der Geheimarchive von St. Petersburg und Paris und des Wiener Archive. (Rusija i Srbija od 1804.-1915. ...). München: Hugo Schmidt. 1916:188 str.

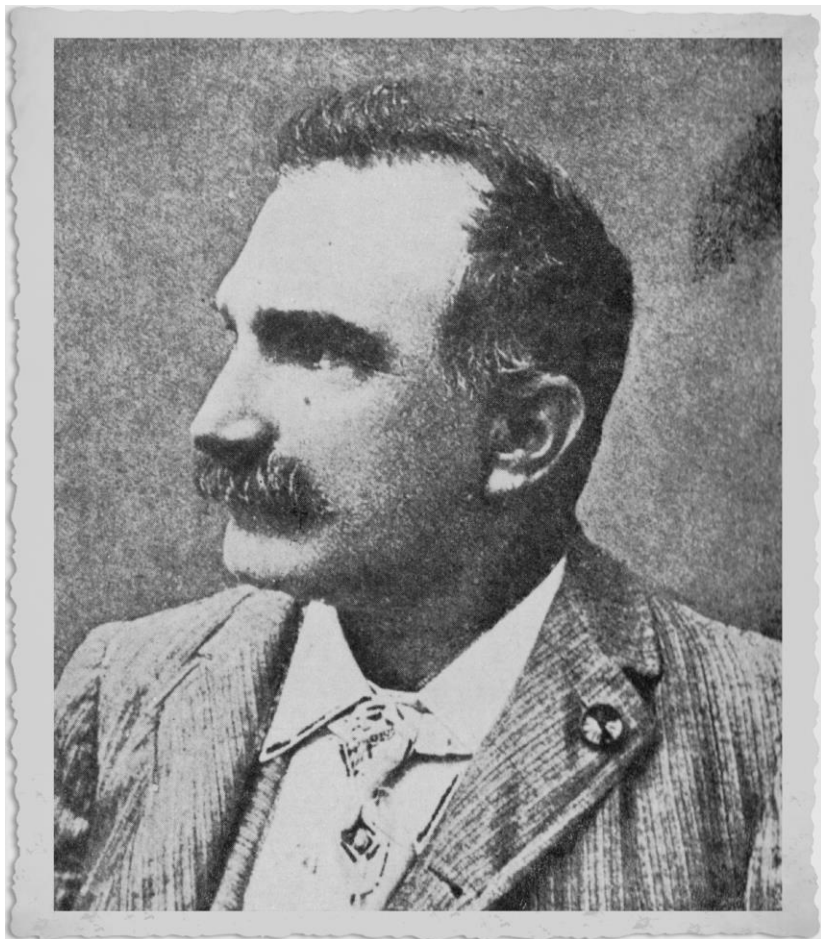
- 1917. - Gopčević S. Altrussische Kulturbilder - Merkwürdige oder ergötzliche Zustände Russlands von der ältesten Zeit bis auf Peter den Großen nach alten Quellen und Urkunden aus den Archiven von. St. Petersburg, Dresden, Venedig und Florenz. Darmstadt: Falkenverlag. 1917:135 str.
- 1917. - Gopčević S. Amerikas Rolle im Weltkriege. Leipzig: Elischer. 1917:68 str.
- 1920. - Kulturgeschichtliche Studien. 1920.
- 1920. - Gopčević S. Österreichs Untergang - die Folgen von Franz Josefs Misregierung. (Austrijska propast - posljedica loše vladavine Franje Josipa). Berlin: Karl Siegismund. 1920:343 str.
- 1920. - Gopčević S. Die Wahrheit über Jesus - nach den ausgegrabenen Aufzeichnungen seines Jugendfreundes. Berlin: Ziemsen. 1920:111 str.
- 1920. - Gopčević S. Serbo-kroatisches Gesprächsbuch - verbunden mit kurzer Grammatik und Wörterverzeichnis. (Srpsko-hrvatski zajednički rječnik s kratkom gramatikom i spiskom riječi). Heidelberg: Groos. 1920:349 str.
- 1920. - Gopčević S. Satiren und Märchen für große Kinder. Leipzig: Poeten-Verlag. 1920:201 str.
- 1922. - Gopčević S. Atlantis und Lemuria. Die Bergstadt. 1922;10,2:155-160, 242-250.
- 1927. - Gopčević S. Die Wahrheit über Jesus. Nach den ausgegrabenen Aufzeichnungen seines Jugendfreundes. 2. Auflage. Berlin: Berlin: Verlag Gustav Ziemsen. 1927:94 str.
- 1936. - Atlas Mjeseca - krater Brenner

- Brenner je tvrdio da je razlučio Andromedinu maglinu (M31, NGC 224) u zvijezde
- otkrio krater Triesnecker na Mjeseću.
- dopunio klasifikaciju zona Saturnovih prstenova - nije prihvaćena od Međunarodnog astronomskog saveza - IAU.
- objavljivao članke u svjetskim časopisima: "Astronomische Nachrichten", "Observatory", "Journal of the British Astronomical Association", "Bulletin de la Société astronomique de France", "Bulletin de la Société belge d'Astronomie", "Naturwissenschaftliche Wochenschrift", "Natur und Kultur", "English Mechanic and World of Science", "Revue Scientifique", "Universum" i u svojem astronomskom časopisu "Astronomische Rundschau".
- Zvezdarnicu Manora posjetili: Johann Palisa (1848.-1925.) iz Beča, 1896. Percival Lowell (1855.-1916.) iz Flagstaffa u Arizoni, Philipp Johann Heinrich Fauth (1867.-1941.) iz Landstuhla u Njemačkoj, Francesco Contarino (1855.- 1933.) iz Napulja, Maximilian Franz Joseph Cornelius Wolf (1863.-1932.) iz Heidelberga, Otto Knopf (1856.-1945.) iz Jene, Andrews iz St. Luisa u Missouriju, Wezsaker iz Stutgarat, Haxde iz Dresdena, Sigmund Riefler (1847.-1912.) iz Münchena, Bernhard Woldemar Schmidt (1879.- 1935.) iz Mittweide u Njemačkoj, Ivo Benko barun Bojnički (1851.- 1903.) iz Pule i Oton Kučera (1857.- 1931.) iz Zagreba; Johann Nepomuk Krieger (1865.-1902.) iz Trsta, Antal A. Wonszek (1871.-1902.) iz Kis

Kartala, Szlavik iz Beča, Carl Satori (1871.-1954.) iz Beča, Andrews iz St. Louisa, Stupar iz Pule, Eugen Jelčić.

- 1966. - Michael Heim. Spiridion Gopčević. Leben und werke. Albanische Forschungen 4. Wiesbaden: Otto Harasowitz. 1966:(I-X),1-76.
- 1993. - ulica u kojoj se nalazi zgrada bivše Zvezdarnice „Manora“ dobila ime ul. Spiridona Gopčevića, a na zid dvorišta je postavljena spomen-ploča o djelovanju zvezdarnice.
- 1994. - na inicijativu Valtera Martinolića, osnovano Astronomsko društvo „Leo Brenner“.
- 2000./2001. - Ruždjak V. Zvezdarnica Manora. Čovjek i svemir 2000/2001;43(3)20-21.
- 2005. - asteroid br. 10415, koji je otkrio Korado Korlević (1958.), nazvan Mali Lošinj Postavljena spomen-ploča na ulazu u zgradu u ulici S. Gopčevića u Malom Lošinjju.
- 2009. - Božičević D. Lošinj i astronomija - više od stoljeća / Lussino e astronomia - piu di un secolo / Lošinj & astronomy - for more than a century, A.d. „Leo Brenner“, Mali Lošinj, 2009.
- 2012. - Zloković I. i Božičević D. Pomorski planovi Spiridona Gopčevića - sina, A.d. „Leo Brenner“, Mali Lošinj, 2012.
- 2014. - I. međunarodni znanstveno-stručni skup o astronomskom radu Lea Brennera (Spiridiona Gopčevića) na zvezdarnici u Malom Lošinjju od 1894. do 1909. Zvezdarnica "Manora", Mali Lošinj, 26.-27. rujna 2014. - Ivanišević G. Bibliografija Astronomische Rundschau, Mali Lošinj, 2014.

Leo Brenner (Spiridion Gopčević)
na kraju svoje astronomske karijere